

Notă de informare privind jurisprudența Curții nr. 143

Iulie 2011

Heinisch împotriva Germaniei - 28274/08

Hotărârea din 21.7.2011 [Secția a V-a]

Art. 10

Art. 10 § 1

Libertatea de exprimare

Libertatea de a comunica informații

Concedierea unei infirmiere pentru că a depus plângere penală în care denunța deficiențele serviciilor de îngrijire asigurate de un angajator privat: *încălcare*

În fapt – Reclamanta era angajată ca infirmieră de geriatrie de către o societate al cărei acționar principal era landul Berlin. În perioada ianuarie 2003 – octombrie 2004, reclamanta și unii dintre colegii ei s-au plâns de mai multe ori angajatorului de volumul excesiv de muncă determinat de insuficiența personalului și caracterul lacunar al rapoartelor privind îngrijirea acordată. În urma unei inspecții, Comisia de examinare medicală a Fondului de asigurări de sănătate a constatat deficiențe grave ale serviciilor de îngrijire, în special că personalul era insuficient și că îngrijirea acordată și rapoartele pe această temă nu erau satisfăcătoare. În noiembrie 2004, avocatul reclamantei a scris conducerii societății respective pentru a semnala insuficiența personalului și a-i solicita să precizeze cum intenționa să procedeze pentru a evita tragerea la răspundere penală. Drept răspuns la refuzurile societății, avocatul a depus plângere împotriva acesteia, acuzând-o de înșelăciune în formă agravată pentru faptul că, cu bună știință, nu și-a îndeplinit obligația de a asigura serviciile de îngrijire de înaltă calitate promovate în reclamele sale, pentru acoperirea sistematică a problemelor de care avea cunoștință și pentru încurajarea angajaților săi la falsificarea rapoartelor privind serviciile prestate. În ianuarie 2005, parchetul a încetat urmărirea penală preliminară. În aceeași lună, reclamanta a fost informată că a fost concediată cu începere de la 31 martie pentru absențele sale repetate cauzate de starea sa de sănătate. Împreună cu prietenii săi și cu ajutorul unui sindicat, aceasta a distribuit o broșură în care califica concedierea sa drept o „măsură disciplinară de natură politică, luată pentru a reduce la tăcere angajații” și preciza că depusese plângere penală împotriva societății. Aceasta din urmă, care până atunci nu aflate de plângerea respectivă, a bănuir că reclamanta era la originea redactării și difuzării broșurii și a concediat-o fără preaviz. Considerând că plângerea depusă de reclamantă constituia un „motiv întemeiat” care justifica încetarea imediată a contractului de muncă, instanțele interne au respins recursul reclamantei formulat împotriva deciziei de concediere.

În drept – Art. 10: este incontestabil faptul că acțiunea penală declanșată de reclamantă trebuie considerată o denunțare aflată sub incidența art. 10, iar concedierea sa în urma denunțării ca și hotărârile instanțelor interne cu privire la această măsură se interpretează ca o ingerință în exercitarea libertății de exprimare a reclamantei. Ingerința respectivă era prevăzută de lege și urmărea un scop legitim, și anume protecția reputației și a drepturilor altora, în speță cele ale angajatorului reclamantei.

În ceea ce privește proporționalitatea ingerinței, Curtea consideră că principiile și criteriile formulate în hotărârea *Guja împotriva Moldovei**, în care reclamantul era un salariat din sectorul public, se pot transpune relațiilor de muncă de drept privat și se aplică atunci când se pune în balanță dreptul angajaților de a denunța un comportament

illegal sau un act ilicit comis de angajatorul său și dreptul acestuia din urmă la protecția reputației și a intereselor sale comerciale.

Având în vedere vulnerabilitatea deosebită a pacienților în vârstă și necesitatea de a preveni abuzurile, informațiile dezvăluite de reclamantă erau în mod incontestabil de interes public și îndeplineau așadar primul dintre criteriile formulate în hotărârea *Guja*. În ceea ce privește al doilea criteriu, și anume existența unor căi alternative pentru a dezvălui informațiile, Curtea reține că reclamanta își avertizase angajatorul de mai multe ori că era suprasolicitată și că îi semnalase posibilitatea formulării unei plângeri penale. Deși încadrarea juridică a comportamentului angajatorului – înșelăciune în formă agravată – a fost menționată pentru prima dată în plângerea făcută de reclamantă, aceasta atrăsese deja atenția asupra faptelor pe care se baza plângerea, iar argumentul său potrivit căruia era inutilă depunerea altor plângeri interne nu a fost respins. Cât despre criteriul referitor la autenticitatea informațiilor dezvăluite, Curtea observă că afirmațiile reclamantei nu erau lipsite de temei de fapt – Comisia de examinare medicală constatare aceleași deficiențe pe care le denunțase reclamanta – și nu vede niciun motiv să creadă că reclamanta difuzase informații eronate cu bună știință sau din lipsă de respect. Încetarea urmăririi penale preliminare nu înseamnă obligatoriu că acuzațiile formulate în plângerea penală nu avuseseră temei de fapt sau fuseseră superficiale de la bun început. Pe de altă parte, nu există motiv să se pună la îndoială buna-credință a reclamantei și, astfel, respectarea celui de al patrulea criteriu. Chiar dacă reclamanta și-a formulat plângerea în termeni oarecum exagerați și generalizați, acuzațiile sale nu erau complet lipsite de temeiuri de fapt și nu constituiau un atac personal gratuit la adresa angajatorului ei. În plus, reclamanta nu s-a adresat mass-mediei și nu a distribuit broșuri decât după ce a înțeles că era necesar să dezvăluie unor terți faptele în litigiu. Din contră, aceasta a consultat un avocat cu intenția de a depune plângere. În ceea ce privește cel de al cincilea criteriu, și anume prejudiciul suferit de angajator, este cert că acuzațiile formulate de reclamantă au adus atingere reputației societății angajatoare. Totuși, interesul public legat de dezvăluirea deficiențelor serviciilor de îngrijire a persoanelor în vârstă asigurate de o societate publică are o asemenea importanță încât prevalează în fața protejării reputației și intereselor acesteia din urmă. În fine, referitor la severitatea sancțiunii, Curtea observă că reclamantei i s-a aplicat cea mai severă dintre sancțiunile prevăzute de dreptul muncii. Această sancțiune nu numai că a avut repercusiuni asupra carierei reclamantei, dar putea avea și un important efect descurajator asupra celorlalți angajați ai societății și asupra altor persoane angajate în domeniul serviciilor de îngrijire în general și i-ar putea descuraja să denunțe orice deficiențe din acest domeniu, în care pacienții sunt adesea incapabili să își apere drepturile, iar membrii personalului de îngrijire sunt primii care își dau seama de deficiențele serviciilor de îngrijire asigurate.

Prin urmare, concedierea fără preaviz a reclamantei era disproporționată, iar instanțele naționale nu au păstrat un echilibru just între necesitatea de a proteja reputația angajatorului reclamantei și necesitatea de a proteja libertatea de exprimare a reclamantei.

Concluzie: încălcare (unanimitate).

Art. 41: 10 000 EUR pentru prejudiciul moral.

* *Guja împotriva Moldovei* (MC), nr. 14277/04, 12 februarie 2008, Nota de informare nr. 105.

© Consiliul Europei/Curtea Europeană a Drepturilor Omului
Redactat de grefă, prezentul rezumat nu obligă Curtea.

Note de informare privind jurisprudența (*Notes d'information sur la jurisprudence*)